

Дневникъ 72.

(Стенографически)

Засѣданіе на 18 Юний 1883 год., отворено въ 2 часа сл. пл., подѣ прѣдсѣдателството на г-на Д. Юрукова.

Присѣтствующи 8 членове. отсѣтствующи безъ отпускъ Д-ръ Чомаковъ и съ отпускъ К. Калчевъ. Въ присѣтствие на г-на Дир. на Общ. Сгради.

Прочетоха се: Съобщение № 1645. (Приема се).

Съобщение № 1602. (Приема се).

Писмо отъ тукашната турска религиозна община, съ което поканва членоветѣ на Пост. Ком. да почетатъ съ присѣтствието испинитѣ на ученицитѣ отъ Меджелето, които щели да станатъ на 19 того. (За свѣдѣние).

Съобщение № . . . по прошеніето на жит. отъ с. Садово.

Дир. Стамболски: Нѣкой Енусъ Ефенди ималъ свой чифликъ въ мѣстността на това село и като се нуждаалъ отъ работници, повикалъ селени отъ разни села за такива, като още позволилъ имъ да се заселятъ тамъ и служатъ на чифлика му. Въ такъво положение се намирали до оная год., когато се рѣши да се построи тамъ земледѣлческо училище. Чифлика бѣше на най-доброто мѣсто, гдѣто е настанено училището. Вжтрѣ въ чифлика имаше други кѣщи и когато се проектира постройката, издаде се рѣшение да се развалятъ тия кѣщи. Ония които сами си направили постройки вжтрѣ и вънъ чифлика безъ противорѣчие развалиха ги и се изнесоха безъ да се даде даже и обезщетение. Сега обаче стана нужда да се построятъ и яххри за добитѣка, който ще се доведе отъ Руссия. За тая постройка сега въ понедеѣльникъ става аджодикация, та мѣстото отъ лѣва страна е избрано за това, но като има тамъ нѣколко кѣщи, каза се да се дигнатъ съвсѣмъ. Освѣнъ това селото се тури подъ планъ, спорѣдъ който изисква се мѣстението още на нѣколко кѣщи. Дѣйствително селенитѣ до нѣйдѣ упорствуваха за това мѣстение, но най послѣ се убѣдиха да отегиятъ. Прѣди мѣсець и половина, понеже вече стана ружно мѣстото, зехми да ги прѣсилвами да се премѣстятъ. Всичкитѣ сега кѣщи, зарадъ яххритѣ и зарадъ плана, които трѣба да се развалятъ сж 44, малки и голѣми, даже и между тѣхъ има и плѣвни. Правителството понеже виждаше че това мѣстение е до една стѣпенъ неправилно, затрудително за селенитѣ, въ които има и доста сиромаси, помоли Н. С. да се обезщятъ даромъ. Комиссиятъ, съставена нарочно за това, отъ инженерина, тамошния бирникъ и Механика, въ присѣтствие на старѣитѣ направи оцѣнка за обезщетението, прѣдстави списъкъ на фамилиитѣ. Тоя списъкъ се прѣпорѣчи на Н. С., който отъ своя страна сезира

за разрешението Част. Съвѣтъ. Последний рѣши въпросътъ въ положителна смисълъ и Н. С. съ едно прѣдписаніе до Дир. обяви одобрението си. Даже се занесоха платитѣ за обезщетението. Когато комиссията почна да работи всички бѣха съгласни. На утрѣшния обаче день, събрали се, нѣкои дошли тука, и се съгласили — види се нѣкои са ги подбутнали — да заявятъ на Пост. Ком. за случая. Слѣдствие на това, прошеніето което е прѣдмѣтъ на сегашното ни разискване. Спорѣдъ него тѣ искатъ: 1).

2)

Пост. Ком. рѣшилъ да удовлетвори исканіето на Садовци и рѣшението му, бѣ ми съобщено отъ Н. С. Азъ като разгледяхъ дѣлото помислихъ, че рѣшението е произлѣзло вслѣдствие на разумѣването както трѣба на дѣйствителността.

За това именно счетовъ за длъжностъ да дада обяснения до Н. С. именно тия които сега се прочетоха.

Всичкото село състои отъ 116 души и всички тѣ подаватъ прошеніето, обаче не всички има да се мѣстятъ: само 45 фамилии нужно е да се мѣстятъ, другитѣ си оставатъ на мѣстата.

За мѣстото дѣто е посочено да се премѣстятъ тия 45 фамилии не е истина че нѣма вода. Тамъ тече една вада. Па освѣнъ това при селото има чешма, която, взе се вече рѣшение, ще се доведе въ училищното помѣщение, а една частъ въ селото. Слѣдователно не е основно оплакваніето имъ, че това мѣсто „Джами тарла“, дѣто трѣбва да се мѣстятъ, нѣмало удобства за живѣние, като нѣмало най сѣщественното условие — вода. Колкото за въпроса, мѣстението да стане слѣдъ два мѣсеца, азъ мисля, тоже не е умѣстенъ. Защото Дирекцията всекога поддържа, че колкото по рано стане това отъ хармана, толко по полѣзно е за селенитѣ. Трѣба по рано да си съградятъ новитѣ кѣщи и тамъ да си направятъ харманитѣ да си прибератъ всичко. Инакъ ако бѣде ще си прибератъ всичко въ старитѣ жилища и послѣ мѣстението ще бѣде много по трудно. Относително обезщетението ако Пост. Ком. го е приелъ по необходимостъ, то много по добръ е да се съгласи да стане то по начина опредѣленъ отъ комиссията, за което казахъ въ начало.

Отъ всичко изложено искамъ да убѣда почит. Пост. Ком. че въпросътъ е добръ обсъденъ и распорѣденъ отъ Дирекцията, распорѣжданията на Дирекцията не са въ разлика съ рѣшението на Комитета, освѣнъ съ малки измѣненія, които впрочемъ са слѣдствие на незнание добръ положението на дѣлото та ще го моля да се съгласи съ тия распорѣждания на Дирекцията.

Д-ръ Странски: Азъ ми се струва, всички семейства въ това село са 136. До колко помна за тѣхъ има устѣпно чрезъ Публ.-Адм. Прав. едно мѣсто за кѣщи, друго за ниви и паши. То стана именно защото селенитѣ отъ 15 год. работили мѣстата; други пакъ има заселени по послѣ, даже има едни и подиръ войната. Всичкитѣ построили кѣщи, училище и др. здания на правителствени мѣста. Тѣ нѣмаха способностъ за самостоятелно издържаніе и живѣхеа съ обработваніето на чифлика. Заради туй намѣри се за нужно да се снабдятъ съ извѣстно пространство земя за кѣщи, за училище и черква, съ земя за оранъ и папа сръщо опредѣлено исплащаніе, не зная за колко време. Не зная положително, но мисля че ще има такъвъ правилникъ. Ако има, какъ стана? опредѣли ли се за кѣщи и

друго? Ако нѣма, сега е случай да се зададе въпросъ. Да възразятъ за мѣстението немогатъ, освѣнъ ако са станали притѣжатели на мѣстата. Въ такъвъ случай за експортацията отъ обща нужда, оцѣнението което произведе комиссията за обезщетение е умѣстно. То макаръ да е малко, но може да послужи за основа. Ако пакъ не са притѣжатели на мѣстата, и се намиратъ въ първитѣ условия, тогава назначението ново мѣсто да имъ се отстъпи за основни кѣщи, да станатъ притѣжатели на него, а въ сѣщото време подъ видъ на субсидия да имъ се даде нѣщо за постройкитѣ.

Т. Кесяковъ: Азъ до колкото помна има правилникъ за по единъ увратъ мѣсто за дворове, и сѣщевременно да имъ се даде субсидия или заемъ, — азъ мисля заемъ бѣше. — Пост. Ком. сега рѣшии по единъ увратъ и 500 гр. Самата Дирекция може да распредѣли на 45 кѣщи по 500 гр., нѣщо около 200 л.; на нѣкои ще даде, разбира се, повече, на други по малко, споредъ нуждата. Послѣ да ги платятъ безъ лихва. Нѣма що да пречи на това. Едно само е дѣто пречи на Дирекцията да приеме рѣшението на Пост. Ком., че премѣстянието да стане въ разстояние на 2 мѣсеца. Рѣшението за това се разбира да не се принуждаватъ селенитѣ за премѣстението когато иматъ жътва и харманъ, но въ сѣщото време да могатъ да си приготвятъ новитѣ постройки съ помощта отъ правителството. Колкото за новото мѣсто дѣто имъ се указало и за което тѣ възржаватъ, Пост. Ком. нищо не е рѣшилъ. Това остава на усмотрѣнието на Дирекцията. Дѣто ще каже въ 3-тѣ точки рѣшението на Пост. Ком. и онова на Дир. са съгласни. Едната точка именно за премѣстянието, което впрочемъ не налага на Дир. непремѣнно да чака до 2 мѣсеца премѣстянието, а трѣбва да се разбира че то ще стане *до 2 мѣсеца*, сир. въ продължението на това време да се свърши окончателно. Като вземемъ тѣй и тая частъ на рѣшението, излизамъ съвършенно съгласни съ Дирек.

Дир. Стамболски: Слѣдствие на едно прошение отъ сѣщитѣ селени прѣди 5, 6 мѣсеци Част. Свѣтъ рѣшилъ бѣше да се отстъпи мѣсто за кѣщата сега дѣто са, по съ условие да плащатъ по грошъ на увратъ като кирия — това бѣше колкото за форма. Сега новото мѣсто дѣто имъ е указано е раздѣлено на квадрати, та всѣки квадратъ да служи за 4 семейства, т. е. почти по цѣль увратъ за всѣко. Колкото за мѣстението, ако знаа добръ, въ писмото на Пост. Ком. се казва да стане слѣдъ два мѣсеца, до дѣто хората си свършатъ полекитѣ работи. Послѣ да имъ даде помощъ по 5, 6 лири безъ разлика, какго и да се премѣстятъ на мѣстото „джамии тѣрла“. За това додохъ да се споразумѣемъ. Дир. мисли и рѣшено е да даде на общината субсидия за премѣстянието, а Пост. Ком. рѣшилъ за заемъ.

Ив. Ст. Гешовъ: Отъ свѣдѣнията, които г-нъ Дир. ни даде заключавамъ, че Пост. Ком. прѣдварително е взелъ рѣшение на не основни данни. Това можа да кажа спорѣдъ моето убѣждение. Да се премѣстятъ ония семейства на желаемото отъ тѣхъ мѣсто, да имъ се дадатъ по 5 лири помощъ, да имъ се даде още срокъ, щото премѣстянието да извършатъ слѣдъ два мѣсеца — тия са искания върху които Пост. Ком. трѣбва по сериозно да обмисли и по практически да ги рѣши. Г-нъ Директорътъ като изучилъ въпросътъ всестранно, намѣрилъ за полѣзно

да укаже едно мѣсто за премѣщение, да се оставатъ селенитѣ на волята имъ. Пост. Ком. трѣбва да се съгласи съ него толко повече, че възражението на селенитѣ за въпросното мѣсто се основава собствено на лишението му ужъ отъ вода, когато, спорѣдъ разяснението отъ г-на Дир., излиза напротивъ че съществува това условие за онуй мѣсто и че слѣдователно възражението отъ страна на селенитѣ е безосновно. За рѣшението на правителството да взема кирия по грошъ на увратъ нѣма защо да сме противни сега, както не бѣхме и съ първото си рѣшение. Относително помощта съ 5, 6 лири на всеки човѣкъ, ще каже, че то е голѣма щедростъ и раскопностъ даже. Самото оцѣнение на комиссията, излѣзло до 15000 гр., които да се дадатъ за обезщетение по събаряние и премѣстяние материалътъ, азъ мисля, е най справедливо. Онова рѣшение т. е. за по 5—6 лири заемъ е безъ нѣкой *raison d'être*. Остая да се каже и за мѣстението. Построението на яххритѣ е неизбежно нужно, да приемемъ това излиза, че всяка отсѣпка отъ време е неумѣстна.

За да свърши ще кажа, че Пост. Ком. ще направи най добръ ако приеме распорѣжданията на г-на Директора. Нѣма никакво онеправдание за селенитѣ. Напротивъ тѣ повече полза ще иматъ, че се основава въ селото имъ такъво училище: всички свои произведения продуктивни ще ги харчатъ на мѣстото и по цѣнно. Отъ друга страна селото се планира и ще стане по добро въ всяко отношение; съ това ще си печелятъ нравствена още полза и азъ се чуда защо се противатъ на толкова благитѣ намѣрения на правителството. Трѣбва даже да способуватъ за такива плодотворни за селото имъ завѣдения, още повече че тѣ по злопастие не са притѣжатели на мѣстото. Азъ съмъ на мнѣние проч. и желая щото Пост. Ком. да приеме всичко което прѣдлага г-нъ Директоръ.

Т. Кесяковъ: Рѣшенията на Пост. Ком. и правителството нѣматъ никаква разлика. Правителството иска да харица по нѣколко гроша на селенитѣ за да се премѣстятъ и построятъ нови кѣща. По оцѣнението на комиссията, ще се дадатъ на нѣкои 500 гр., на други 250, а на други 50. Пост. Ком. пакъ рѣши да се дадатъ на всеки по 5—6 лири въ заемъ обаче, за същата цѣль. Сега, ако глѣдайки общата основа на двѣтѣ рѣшения, е съгласна. Коя е обаче по цѣлесобразна? Ние чухме отъ г-на Дир. че новитѣ кѣща, които ще трѣбва да си построятъ селенитѣ ще бѣдатъ до нѣйдѣ модерни, е добръ, но съ 200 гр. каква ще бѣде една кѣща? Ето защо ще кажа, че рѣшението на Комитета си е по намѣсто. На освѣнъ това помощта *заемъ*, макаръ безъ лихва, и правителството не ще я има изгубена. Колкото да ли ще се плати, не трѣбва да се страхуваме, понеже, когато се устѣжило по 20 увр. на човѣка, които струватъ около 60 л. имало вѣра правителството, че ще ги вземе назадъ, колко повече не трѣбва да се бои отъ заема съ 5—6 лири.

Касателно въпроса, че правителството да вземало по грошъ кирия на увратъ земя — мене ми се види до нѣйдѣ смѣнно. То ако съ това иска да опази правото си надъ мѣстото, че въ извѣстенъ случай да може да каже, станете отъ тукъ, че мѣстото е правителствено, — по добръ е сега да помисли повече като притѣжателъ на това мѣсто, отъ колкото да взема по грошъ наемъ и послѣ пакъ да каже на хората мѣстете се и отъ тука. Това не е отечески. Или отсѣпнете мѣстото,

или не; но да се взема наемъ немога да се съгласа. За мѣстото понеже било потрѣбно за яхри може да се отнеме като покаже друго, по удобрѣнieto на правителството, като има обаче прѣдъ видъ то да не се лишава отъ вода. 4-та точка се отnosi за премѣстяние. Азъ пакъ казвамъ, че рѣшението е *до 2 мѣсеца*, а не *слѣдъ два мѣсеца*. Ако съмъ излѣтанъ приемамъ да се поправи въ смисълъ на послѣдното.

Прѣдсѣд.: За да не се мѣшамъ по добрѣ да рѣшавами точка по точка. Да рѣшимъ най напрѣдъ за първата.

Свѣщ. Тилевъ: Както знаемъ това училище се устройва за да служи като образецъ въ областта ни. Порадъ това не е излишно, но даже полѣзно щото и самото село да се тури подъ планъ. Азъ напълно одобрявамъ взетитѣ мѣрки отъ правителството и желая щото да се приематъ въ цѣлостъ отъ Пост. Ком. Относително мѣстото дѣто е показало правителството както чухми отъ разясненията на г-на Директора било удобно и азъ незная защо правятъ възражения. Най послѣ неможатъ да се оставатъ на кефа си: и това което имъ се прави е по милостъ на правителството, защото тѣ нѣматъ нито педа свое притѣжание отъ това село.

Прѣдсѣд.: Приема ли се първата точка отъ исканието на Садовци? (Пада). Втората точка.

Д-ръ Странски: Незная дали опредѣленото мѣсто ще има по увратъ на семейство, мисля то не ще има повече отъ по $\frac{1}{4}$ увратъ. Има обаче правилникъ, спорѣдъ който се устѣпять по 20 уврата на всѣко семейство съ заплата, та не е злѣ ако се отстъпи отъ тѣхъ още по единъ увратъ, само за ония разбира се семейства които ще се мѣстятъ. (Приема се)

Прѣдсѣд.: Прѣдлагамъ на рѣшение 3-та точка.

Д-ръ Странски: По тая точка се прѣдставятъ два начина за рѣшение: или както по прѣди рѣшилъ Пост. Ком. да се отпустнатъ 5—6 лири заемъ на всѣко семейство което трѣбва да се мѣсти, съ задължение да се платятъ слѣдъ време, или пакъ както казва г-нъ Дир., да се даде помощъ или обезщетение срѣщо разноски които селенитѣ ще направятъ при развалянето и премѣстянието на старитѣ къщи. Ние знаемъ, че аванситѣ не се събиратъ тѣй лесно — тѣ повече тѣжатъ на населението отъ колкото самитѣ данъци. Освѣнъ това съ тоя заемъ може да се каже че правителството прави спекуляция. Правителството всѣкога къмъ своето бѣдно население трѣбва да бѣде пожертвователно. Даже такъва длъжностъ има и когато нѣма положение да пожертвува. Да не остава да дохожда въ отчаяние населението, като дойде въ крайна нужда, и да се изсели, каквито примѣри имамъ. За това азъ бихъ желалъ да се отстъпи мѣстото на тия хора, да се настанатъ като румелийски граждани съ що годѣ притѣжание.

Ив. Ст. Гешовъ: На тия селени доста помощъ се даде, като имъ се устѣпиха по 20 увр. срѣщо заплата, по която впрочемъ невѣрвамъ че ще заплатятъ. Самото рационално нѣщо въ случая е да се постѣпни съгласно закона приетъ въ страната, т. е. да се обезщетатъ хората, че ще развалятъ и строятъ помѣщения. Да се даде субсидията опредѣлена отъ комиссията. Понататѣкъ ако ни искатъ да имъ дадемъ помощъ за да могатъ да работатъ, независимото е другъ въпросъ. Тукъ е въпросътъ да се обезщетатъ за разноснитѣ по вдиганието.

Т. Кесяковъ: Незная когато дадемъ заемъ ли се считама по шедри или когато харизвами. Освѣнъ туй селенитѣ искатъ заемъ, а ние имъ харизвами. Правителството е въ правото си да не ги обезщетява, че тѣ когато се поселили тамъ не питали правителството. — Казаха нѣкои че заемитѣ не се събиратъ тѣй лесно, че тѣ повече тѣжатъ на населението, нежели обикновеннитѣ данѣци. Азъ незная до колко е това истинно. Въ вѣрки случай Садовци си купили ниви за 2300 лири и когато са въ състояние такава сума да плататъ незная дали трѣбва да се боимъ за нѣколко само лири?

Дир. Стамболски: За тая сума трѣбва да знаете, че са си заложили всичкитѣ земи.

Т. Кесяковъ: Може тѣй да е, обаче съ това се доказва, че тѣ иматъ кредитъ, защото види се има отъ дѣ да плататъ.

Д-ръ Странски: Взехъ пакъ думата за да поправа погрѣшната теория, искавала отъ г-на Гешова. *Помощъ* да се каже е по юридически терминъ, отколкото ако се каже *обезщетение* въ тоя случай. Въ случая правителството направи отчуждениа на имота, само позволява да се заселятъ селенитѣ на еди кое мѣсто, защото то е притѣжателъ, като имъ дава известна помощъ.

Ив. Ст. Гешовъ: Съгласенъ съмъ да имъ се даде пари, които ще имъ служатъ за *обезщетение* на труда и работата по премѣстянието.

Прѣдсѣд.: Има прѣдложение *44-мѣхъ семейства да се обезщетатъ за разносикитѣ по развалянето на къщитѣ съ суммата 11800 гр. опредѣлена отъ комиссията*. Тая сума да се вземе отъ кредита за обезщетение общинитѣ.

Д-ръ Странски: Нма нужда да се опредѣля отъ кой кредитъ, — то зависи отъ распорѣжданieto на Дирекцията. (Приема се това прѣдложение).

Прѣдсѣд.: 4 точка остава.

Т. Кесяковъ: Тукъ да се приеме първото рѣшение на Пост. Ком. като се разбира до 2 мѣсеца да стане премѣстянието.

Ив. Ст. Гешовъ: Прѣдагамъ да се приеме въ смисълъ *когато намѣри за нужно Дирекцията, тогава да стане премѣстяването*. (Присма се).

Прошение отъ жит.
(Остава безъ слѣдствие).

Прѣсѣд.: Дн. рѣдъ е исчерпанъ. Засѣданието се закрива.

Край въ 3¹/₂ часа).

Прѣдсѣдателъ: Д-ръ Янкуловъ

Подпрѣдсѣдателъ: Д. Юруковъ

Секретаръ: Д. Стамбуловъ

Стенографъ: Ив. А. Шандаровъ